

*Dat was vijf jaar geleden.
Zover is het nu niet gekomen.*

De deeltijd-postbestellers, die vast op zaterdag werken, krijgen, met ingang van 1 januari 1989 aanmerkelijk minder betaald. De tot nu toe geldende onregelmatigheidstoeslag wordt dan afgeschaft. Dit kan de bestellers zo'n 100 gulden per maand kosten. De PTT-direktie vindt dat regelmatig onregelmatig werk feitelijk regelmatig werk is. De nu nog geldende onregelmatigheidstoeslag moet verdwijnen om in de pas te kunnen blijven met het bedrijfsleven.

Ook de PTT-klant zal deze 'marktorientatie' merken. Tot 1 januari valt het verhelpen van een storing aan het telefoontoestel nog onder het dienstenpakket van de PTT. Daarna verdwijnt deze gratis dienst en zullen we voorrijkosten moeten betalen of zelf met het toestel naar de PTT gaan.

Eerste CAO bij de PTT

Niet vlekkeloos verlopen

Na 1 januari zal het wat de PTT-direktie betreft allemaal anders gaan. De PTT is dan geprivatiseerd en zal als een commerciële instelling de concurrentie aangaan met andere bedrijven. De onderdelen Post en Telekommunikatie zullen zich op hun eigen specifieke gebieden verder ontwikkelen als een bedrijf dat winst moet en wil maken. Het beleid van dit kabinet, gericht op deregulering (het terugdringen van overheidsbemoedienis) en privatisering van bepaalde overheidsdiensten, krijgt met de zogenaamde verzelfstandiging van de PTT een duidelijk gezicht.

Tegen de achtergrond van de CAO-onderhandelingen bij de PTT en de resultaten daarvan willen wij op een aantal aspecten van deze privatisering ingaan. Daarbij gaat onze aandacht vooral uit naar de AbvaKabo-onderhandelaars en de vakbondsdemocratie.

Centraal arbeidsvoorwaardenbeleid

Tot voor kort werd het overleg over de arbeidsvoorwaarden bij de PTT gevoerd met de overheid. Het kabinet gaf de ruimte aan waarbinnen onderhandeld kon worden. Afspraken over sekundaire arbeidsvoorwaarden enzovoort, werden door de bonden ingebracht. Binnen de beschikbare loonruimte werd dan bekeken of en hoe daaraan invulling kon worden gegeven.

De laatste jaren werd deze ruimte voornamelijk bepaald door de politieke wil van dit kabinet. En die is niet erg groot.

In deze situatie, waarin het kabinet de arbeidsvoorwaarden bepaalde, stonden de belangen van de werknemers en de direktie van de PTT tegenover die van het kabinet. De acties rond de ambtenarenkortingen (najaar 1982) waren dan ook gericht tegen Lubbers 1. Ze werden niet tegengewerkt door de direktie van de PTT.

Bij het PTT-personeel hebben lange tijd voorop gestaan het gemeenschappelijk belang van het bedrijf en de verhouding met de ministeries van Binnenlandse Zaken (Van Dijk) en Verkeer en Waterstaat (Smit-Kroes). De privatisering

verandert deze verhouding radikaal. Opmerkelijk genoeg zonder veel aandacht. Bestond er tot nu toe een natuurlijk bondgenootschap tussen personeel en direktie tegenover het kabinet, de privatisering maakt hieraan voorgoed een eind. Immers, op 1 januari 1989 is niet een minister, van welk kabinet dan ook, de werkgever van de PTT-ers, maar zijn dat de direktie en de raad van commissarissen. Deze 'nieuwe bazen' runnen dan een instelling met 'winstoogmerk'. Niet meer 'non-profit' maar 'profit'. Deze situatie zet niet alleen de arbeids-, maar ook de machtsverhoudingen onder zware druk.

Kommerciële instellingen - en nu dus ook de PTT - hebben als belangrijk doel de versterking van hun marktpositie door een zo hoog mogelijk bedrijfsrendement. In het bereiken van dit doel vallen belangen van werkgevers en werknemers op veel terreinen van de arbeidsvoorwaarden niet samen en bestaan er tegenstellingen.

Een CAO voor PTT-ers

De privatisering van de PTT brengt met zich mee dat er voor het totale personeel een CAO overeen gekomen moet worden. Het aanvankelijk plan van de direktie om een groot aantal arbeidsvoorwaarden in samenwerking met de Centrale Ondernemingsraad te regelen, wordt door het personeel en de bonden afgewezen. De ambtenarenbonden zien zich voor de taak gesteld met de PTT als werkgever tot het opstellen van een CAO te komen. Hiermee is bij de Postbank al ervaring opgedaan.

Als reactie op een door de PTT-direktie gepresenteerd CAO-voorstel komt de AbvaKabo met een tegenvoorstel. In ledenraadplegingen wordt hierop kritiek geleverd en vinden er op belangrijke punten aanvullingen en wijzigingen plaats. De leden vinden dat er, zoals ook bij de Postbank is gebeurd, een dertiende maand en een loonsverhoging van 3 procent in twee jaar moet komen. Wat de positie van de laagstbetaalden betreft mag en kan er geen sprake zijn van achteruitgang.

Met deze aanvullingen op het aanvankelijke voorstel treden de onderhandelaars in overleg met de directie van de PTT. Het Landelijk Groepsbestuur (LGB) zal namens de leden deze onderhandelingen krities volgen.

Radlostilte

Na ongeveer twee en een halve maand komen de onderhandelaars eind juni jongstleden tevreden naar buiten met een principe-akkoord. In de tussenliggende periode heeft geen overleg plaatsgevonden, noch is er met de leden (ook niet met het LGB) gesproken over bepaalde eisen die moeilijk lagen of niet bereikt konden worden. In overleg met de directie van de PTT is namelijk besloten een 'radiostilte' in achtte nemen. Tijdens de onderhandelingen zouden door geen van de partijen mededelingen naar 'buiten' worden gedaan. De CAO-onderhandelingen kunnen kennelijk het best plaatsvinden in een sfeer waarin de leden niet doorlopend over de schouders van de bestuurders heen kijken. Gedurende deze hele periode vindt over de voorzittingen geen overleg plaats met de achterban. Het LGB verwerpt deze gang van zaken en wenst betrokken te blijven in de voortgang van de onderhandelingen. Hoewel de onderhandelaars niet overtuigd kunnen worden van de onjuistheid van de gemaakte afspraak, wordt na het principe-akkoord de radiostilte opgeheven. De leden betreden dus weer het strijdtoneel.

Terug naar de directie

Het bereikte principe-akkoord kan de vergelijking met het door de leden bijgestelde CAO-voorstel op geen enkele wijze doorstaan. De dertiende maand is afgewezen en de eis van 3 procent is uitgekomen op 2,5. Vooral de gevolgen voor de laagstbetaalden zijn ingrijpend. Volgens de directie zouden ze minder verdienen in vergelijkbare functies in het bedrijfsleven. De leden wijzen unaniem het principe-akkoord af. Over de gedane concessies wordt geen enkele verantwoording afgelegd. Onduidelijk blijft waarom de onderhandelaars tussentijds niet in overleg zijn getreden met de achterban. Onbegrijpelijk is op grond van welke overwegingen ze gezwicht zijn.

De onderhandelaars worden teruggestuurd naar de PTT-directie. Het eisenpakket is teruggebracht tot een viertal punten, waaronder de dertiende maand en een structurele verbetering van de salarissen. In het nieuwe resultaat zien de onderhandelaars in eerste instantie belangrijke verbeteringen. In een brief van de voorzitter van de AbvaKabo, Jaap van de Scheur, wordt de leden echter meegedeeld dat dit onderhandelingsresultaat volstrekt onvoldoende is. De leden zijn het daar volkomen mee eens en verwerpen het dus. Er volgt een peiling naar de aktiebereidheid. Die blijkt groot te zijn. De bond is bereid de stakingskassen te openen.

Vakbondsdemocratie

Voordat de onderhandelaars opnieuw teruggaan naar de PTT-directie, versturen ze eerst een ultimatum. Overigens zonder het LGB te raadplegen, ook niet over de afzwakking van de eisen. Zo is bijvoorbeeld de dertiende maand omgezet in een 'eindejaarsuitkering' van 500 gulden. Tevens vragen de onderhandelaars een mandaat aan de Groepsraad. Dit is het adviesorgaan van de LGB, waarin alle distrikten vertegenwoordigd zijn. Merkwaardig is dat het LGB zelf gepasseerd wordt. Na een stevige discussie geeft een kleine meerderheid van de Groepsraad het gevraagde mandaat. Dit houdt in dat de CAO getekend kan worden bij een nog verder uitgekleeft eisenpakket. De nieuwe fase van onderhandelen mondt uit in de ondertekening van de CAO, die twee jaar loopt en 1 januari 1989 ingaat. Over de nog resterende witte plekken in de CAO wordt afgesproken, dat die met de Centrale Ondernemingsraad worden 'uitgeregeld'.

Het uiteindelijke resultaat wordt door de onderhandelaars in ledenvergaderingen toegelicht en verdedigd als het best mogelijke en haalbare. De onderhandelaars zijn met name te spreken over een salarisgarantie van acht jaar. Een technies ingewikkelde regeling, die erop neerkomt dat PTT-ers er in vergelijking met ambtenaren niet netto op achteruit mogen gaan. Maar ja, het huidige ambtenaren-salaris is geen vetpot en over de toekomst is niets bekend.

Zoals inmiddels te verwachten is, staat de dertiende maand niet in de CAO. Wel een uitkering van 500 gulden, die afhankelijk is van het bedrijfsresultaat. Dus doorwerken. De positie van de deeltijd-werkers en laagstbetaalden is niet verbeterd en de negatieve effecten van de privatisering voor de VUT zijn niet weggenomen.

Onder de PTT-ers heerst een katterig gevoel. De aanvankelijke steun voor de privatisering is omgeslagen in een stemming van gelatenheid en woede. De door de directie en bonden gekweekte verwachting dat de privatisering geen verslechtingen mee zou brengen, is in de praktijk onderuit

gehaald. Belangrijke, door vakbondsmensen ingebrachte punten zijn in de CAO niet terug te vinden. Veel mensen zijn ook woedend, omdat er als drukmiddel op de onderhandelingen geen akties zijn gevoerd voor een betere CAO.

Geen herhaling geschiedenis

Er is dus alle reden voor een terugblik. Duidelijk is dat voor groepen PTT-ers het uiteindelijke CAO-resultaat negatief uitpakt. Denk maar eens aan de zaterdag-postbestellers. Op de gevolgde onderhandlungsstrategie is heel wat aan te merken. Het Landelijk Groepsbestuur is - wellicht door het ontbreken van een CAO-traditie - in de marge gemanoevreerd. 'Radiostilte' staat haaks op vakbondsdemokratie en blijkt dan ook kontraproduktief te werken. Onderhandelingen leiden tot kritiek en teleurstellingen, wanneer vakbondsleden onvoldoende inzicht hebben in de loop van het proces en niet weten welke eisen al dan niet worden ingeleverd. Democratiese besluitvorming houdt in dat leden of hun vertegenwoordigers betrokken moeten worden in de voorbereiding en in de beoordeling van de resultaten. Tussentijdse controle op de voortgang en waar nodig ondersteuning van eisen door akties, versterken de positie van onderhandelaars. Daarbij moeten duidelijke afspraken gemaakt worden over de onderhandelingsruimte en over de momenten van rapportage.

De keuze van de onderhandelaars om samen met de PTT-direktie een radiostilte aan te gaan, kan achteraf noch vooraf gerechtvaardigd worden. Waarom waren er geen tussentijdse rapportages? Wanneer komt het moment dat het onverantwoord is om leden nog langer informatie te onthouden? Wat was de strategiese overweging om het Landelijk Groepsbestuur te passeren? Vereisen een ultimatum en een mandaat geen breed beraad? Dachten de onderhandelaars door dit alles aan kracht te winnen? Waren er signalen van de direktie dat ze de onderhandelingen alleen zo wilde voeren? Deze en andere vragen maken een bezinning hoogst noodzakelijk. Daarmee is een begin gemaakt onder druk van groepen PTT-ers onder andere uit Amsterdam, Den Haag en Leeuwarden. Gesprekken met de leiding van de AbvaKabo zijn gaande. Voor vakbondsleden is daarbij de inzet: aan de CAO is niets meer te veranderen, maar wat gaan we aan de vakbondsdemokratie doen om te voorkomen dat de geschiedenis zich herhaalt?

*Pieter van der Hijden
(lidABOP)*